

Agnieszka Choduń
Uniwersytet Szczeciński

Uroczystość Jubileuszu 70. urodzin Profesora Macieja Zielińskiego

18 listopada 2010 r. w Sali Senatu Uniwersytetu Szczecińskiego odbyła się uroczystość Jubileuszu 70. rocznicy urodzin Profesora Macieja Zielińskiego. Inicjatorami tego wydarzenia byli uczniowie i współpracownicy Jubilata, którzy z tej okazji przygotowali Księgę jubileuszową, będącą zbiorem rozpraw, pod tytułem *W poszukiwaniu dobra wspólnego*. Gospodarzem uroczystości, na którą przybyli: rodzina Jubilata, współautorzy Księgi jubileuszowej oraz zaproszeni Goście, był prof. dr hab. Waldemar Tarczyński, Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego, który jako pierwszy zabrał głos.

Jego Magnificencja podkreślił przede wszystkim niekwestionowane zasługi Profesora Macieja Zielińskiego dla nauki prawa, Jego wkład w rozwój Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, a także zasługi dla samego Uniwersytetu. Rektor przypomniał też, że Jubilat jest związany z Wydziałem od samego początku jego powstania, a jako twórca Katedry Teorii Państwa i Prawa (przemianowanej następnie na Katedrę Teorii i Filozofii Prawa) był jej pierwszym kierownikiem do 1996 r. Natomiast w latach 2005–2008 był członkiem Senatu Uniwersytetu Szczecińskiego. Składając życzenia, Rektor podziękował Jubilatowi za to, że po ukończeniu 70 lat życia pozostaje w Uniwersytecie Szczecińskim, zatrudniony w nim jako podstawowym miejscu pracy.

Po wystąpieniu Rektora dr hab. prof. US Stanisław Czepita kierownik Katedry Teorii i Filozofii Prawa wygłosił laudację na cześć Jubilata, w której podkreślił, że Maciej Zieliński, jako uczeń Profesora Zygmunta Ziemińskiego, wyrósł w założonej przez swego Mistrza tzw. poznańskiej szkole teorii prawa. Jednak dzięki swym oryginalnym i głębokim ideom sprawił, że współcześnie mówi się o „szkole poznańsko-szczecińskiej”, której Jubilat jest najwyższym autorytetem.

Prezentując dokonania naukowe Jubilata, laudator przypomniał, że centralnym punktem zainteresowań oraz osiągnięć naukowych Profesora Zielińskiego jest problematyka wykładni prawa. Przedstawiona przez Jubilata w sposób całościowy, po raz pierwszy w 2002 r. w monografii pt. *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki* (wyróżnionej przez Wydział I Nauk Społecznych PAN Nagrodą im. Leona Petrażyckiego), koncepcja wykładni prawa jest ewenementem w literaturze przedmiotu, zarówno ze względu na jej oryginalność, kompletność, jak i najwyższy poziom naukowy. Monografia ta od chwili pierwszej publikacji doczekała się pięciu wydań, a każde z nich jest pogłębianą, uzupełnioną i zaktualizowaną wersją koncepcji wykładni Macieja Zielińskiego. O jej wyjątkowej

wartości świadczy to, że jest to koncepcja normatywna, wskazująca, jak należy dokonywać wykładni prawa ze względu na określone kryteria merytoryczne. Koncepcja ta łączy dyrektywy interpretacyjne z głęboką podbudową teoretyczną, w której kluczowe jest odróżnienie przepisów prawnych od norm prawnych, oraz ujęcie normy postępowania jako wyrażenia dostatecznie jednoznacznego językowo. Koncepcja Profesora Zielińskiego przedstawia, w porównaniu ze wszystkimi koncepcjami wykładni sformułowanymi w polskiej literaturze prawniczej i literaturze światowej, zdecydowanie najbardziej kompletny, najpełniejszy system dyrektyw interpretacyjnych, zmierzających do wskazania, jak należy postępować we wszystkich możliwych sytuacjach interpretacyjnych; dyrektywy interpretacyjne w tej koncepcji ujęte są sekwencyjnie, ich powiązania wskazują zarówno kolejność czynności interpretacyjnych, jak i sposób ich realizacji, pozwalając skutecznie przeprowadzić proces odtwarzania norm postępowania z przepisów prawnych. Ponadto koncepcja ta uzasadniona jest poprzez wykazanie, że dyrektywy wykładni wyznaczone są przede wszystkim przez odwołanie do rozpoznania rzeczywistych właściwości tekstów prawnych, a także do zachowań podmiotów działających w zakresie nauki lub praktyki prawniczej, które uzyskały już trwałą pozycję lub wyraźnie dominują w kulturze prawnej związanej z wykładnią prawa. Koncepcja Profesora Zielińskiego przyjmuje, że, zgodnie ze sformułowaną i propagowaną przez Jubilata zasadą *omnia sunt interpretanda*¹, z wykładnią mamy do czynienia w każdym przypadku rozumienia tekstu prawnego. W porównaniu z koncepcjami wykładni innych autorów, jawi się ona jako, w swoistym rozumieniu, najbardziej uniwersalna. Jubilat wciąż uzupełnia, rozwija i doskonali stworzoną przez siebie koncepcję wykładni, którą charakteryzuje silny walor integracyjny, będący odbiciem postawy Jubilata. Rozważa on odniesienie swojej koncepcji do koncepcji innych autorów po to, by szukać tego, co obiektywnie wartościowe – by szukać w tym aspekcie dobra wspólnego w polskiej kulturze prawnej. Walory naukowe koncepcji wykładni Profesora Zielińskiego, połączone z jej zaletami praktycznymi, spowodowały, że koncepcja ta ma bardzo wyraźny wpływ zarówno na akademicką, jak i sądową doktrynę interpretacyjną poszczególnych gałęzi prawa oraz na praktykę interpretacyjną organów stosujących prawo, także za sprawą publikacji Jubilata na temat wykładni w odniesieniu do doktryny prawniczej poszczególnych gałęzi prawa i praktyki prawniczej.

Jak zauważył laudator, Maciej Zieliński, jako współtwórca oryginalnej polskiej koncepcji zasad prawa i znakomity znawca problematyki przedmiotu, podejmuje analizę zagadnień dotyczących tej problematyki, a także rozważa stan dyskusji, które toczą się na temat zasad prawa zarówno w nauce prawa, jak i w orzecznictwie. Nie ogranicza się przy tym jedynie do diagnozowania problemów, ale wskazuje możliwości ich rozwiązań.

Na najwyższą ocenę, jak to określił laudator, zasługują osiągnięcia naukowe Profesora Zielińskiego w zakresie problematyki ustalania faktów przez organy stosujące prawo. Monografia Jubilata *Poznanie sądowe a poznanie naukowe* (Poznań 1979) była w chwili publikacji pierwszym w literaturze polskiej opracowaniem poświęconym w całości tej problematyce i całości tej problematyki. Jak dotąd, ze względu na swe wartości naukowe, monografia ta pozostaje, zarówno w literaturze polskiej, jak i światowej, jedynym takim opracowaniem.

Nie do przecenienia jest, co podkreślił dr hab. prof. US Stanisław Czepita, wkład Jubilata w sformułowane w ramach „szkoły poznańskiej” koncepcję kompetencji i nor-

¹ Zasadę tę M. Zieliński sformułował po raz pierwszy w referacie *Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa*, który został wygłoszony na konferencji dotyczącej „Wykładni prawa” na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 27.02.2004 r., a następnie opublikowany w: P. Winczorek (red.), *Teoria i praktyka wykładni prawa*, Warszawa 2005.

my kompetencyjnej oraz koncepcję czynności konwencjonalnych jako szczególnego rodzaju czynności kulturowych, która współcześnie rozwijana jest w ramach ośrodka szczecińskiego i która znajduje rozległe aplikacje w analizie problemów szczegółowych nauk prawnych.

W laudacji podkreślono powszechnie znane i uznane osiągnięcia Jubilata w zakresie problematyki tworzenia prawa, w tym zwłaszcza redagowania tekstów prawnych. Wystarczy wspomnieć, że komentarze do zasad techniki prawodawczej, których Profesor Zieliński jest współautorem, weszły już do kanonu literatury przedmiotu. Istotnym aspektem aktywności Jubilata w tym zakresie jest Jego współpraca ze środowiskami prawniczymi, w ramach której prowadzi on szkolenia i wykłady z zakresu tworzenia prawa i jego interpretacji.

Z głównym nurtem zainteresowań Jubilata wiążą się Jego badania naukowe związane z językiem. Zaproponowane przez Profesora Zielińskiego wyróżnienie obok języka prawnego języków okołoprawnych, funkcjonuje w literaturze przedmiotu. Jego współpraca z językoznawcami przyczyniła się do powołania, w ramach Rady Języka Polskiego, Komisji Języka Prawnego. Od lat jest także propagatorem edukacji prawnej Polaków oraz edukacji językowej prawników².

Laudator wskazał w swym wystąpieniu na bardzo istotny aspekt postawy naukowej Profesora Zielińskiego, przejawiającej się w Jego stosunku do współpracowników i uczniów, których zachęca do wspólnego szukania odpowiedzi na pytania naukowe, ucząc przy tym stosunku do nauki oraz właściwej postawy metodologicznej. Zawsze też eksponuje wkład współpracowników we wspólne przedsięwzięcia naukowe. Profesor Czepita zwrócił uwagę na aktywność Jubilata we współpracy ze studentami i organizacjami studenckimi. Zaangażowanie Profesora Zielińskiego w pracę dydaktyczną przyniosło Mu uznanie studentów, którzy dwukrotnie wybrali Go najlepszym wykładowcą na wydziale.

Laudator przypomniał również, że Profesor Maciej Zieliński był (w latach 1996–1997) członkiem Zespołu ds. Przygotowania Ostatecznej Redakcji Projektu Konstytucji, powołanego przez przewodniczącego Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, oraz brał udział w opracowywaniu i redagowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. Jubilat od 1993 r. jest członkiem Komitetu Nauk Prawnych PAN, a w latach 1996–2000 był wiceprzewodniczącym tego komitetu. Ponadto był (w latach 1994–1998) członkiem Rady Legislacyjnej; od 2000 r. jest członkiem Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów. Natomiast od 1999 r. jest członkiem Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, pełniąc ponadto od 2003 r. funkcję członka Prezydium Rady oraz od 2003 r. członka przewodniczącego Komisji Języka Prawnego. Profesor Maciej Zieliński był także (w latach 1990–1993) prodziekanem do spraw studiów zaocznych na WPIA US.

Po laudacji wiceminister sprawiedliwości dr Zbigniew Wrona odczytał list gratulacyjny od Ministra Sprawiedliwości Krzysztofa Kwiatkowskiego oraz wręczył Jubilatowi w imieniu ministra medal za zasługi w zakresie rozwoju polskiej legislacji.

Następnie głos zabrał dr hab. prof. UAM Tomasz Sokołowski – dziekan Wydziału Prawa i Administracji UAM, z którym to wydziałem Profesor Maciej Zieliński był związany od 1963 r. do 2002 r. i na którym uzyskiwał kolejne stopnie i tytuły naukowe oraz zajmował kolejne stanowiska. Pełnił także wiele funkcji, z których szczególnie ceni sobie

² Dzięki staraniom Profesora Macieja Zielińskiego na niektórych wydziałach prawa i administracji uczelni wyższych wprowadzony już został dla studentów lub doktorantów przedmiot „kultura języka polskiego”, który na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, będącym prekursorem w tym zakresie, jest przedmiotem obowiązkowym od kilku lat.

te związane z pracą ze studentami i działalnością związkową. W pierwszych wyłonionych demokratycznie władzach WPiA UAM w latach 1980–1981 Maciej Zieliński, wybrany przez studentów tego wydziału, pełnił funkcję prodziekana do spraw studiów stacjonarnych. W latach 1990–1993 Maciej Zieliński był z wyboru członkiem Senatu UAM. Wyrazem uznania ze strony studentów dla pracy dydaktycznej Jubilata było przyznanie Mu w 1986 r. tytułu najlepszego wykładowcy wszystkich wyższych uczelni Poznania. Dziekan Sokołowski, składając gratulacje, zapewnił Jubilata o tym, że obok proporca Uniwersytetu Szczecińskiego zawsze powiewa dla Niego także proporzec Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Po wystąpieniu dziekana nastąpiło wręczenie Profesorowi Maciejowi Zielińskiemu Księgi jubileuszowej *W poszukiwaniu dobra wspólnego* przez jej redaktorów – dr Agnieszkę Choduń i dr hab. prof. US Stanisława Czepitę. Przy tej okazji zostały odczytane nazwiska wszystkich 62 autorów (najwybitniejszych przedstawicieli świata nauki – prawników i językoznawców, a także najwybitniejszych przedstawicieli praktyki prawniczej – sędziów SN, NSA, TK, ETS) 61 artykułów składających się na księgę.

Księga składa się z pięciu części, które poprzedzone są obszerną charakterystyką Osoby, Uczzonego, Nauczyciela i Wychowawcy – Profesora Macieja Zielińskiego. Pierwsza, zawierająca 25 artykułów część nosi tytuł *Wykładnia prawa: aspekty teoretyczne i praktyczne*. Druga część, zatytułowana *System prawny: statyka i dynamika*, składa się z 12 artykułów. Część trzecia, *Szczegółowe nauki prawne: zagadnienia teoretyczne*, zawiera 10 artykułów. W części czwartej, *Język i prawo*, znajduje się 7 artykułów. Piąta część, *Nauka i nauczanie*, składa się z 7 artykułów.

Już same tytuły poszczególnych części księgi wskazują na to, że jest to publikacja, w której podjęte zostały zagadnienia leżące w głównym nurcie zainteresowań badawczych Jubilata. W części dotyczącej wykładni prawa zamieszczono rozprawy, których treść koncentruje się na kwestiach: *claritas*, począwszy od genezy paremii *clara non sunt interpretanda* (która, jak to zostało wykazane, nie pochodzi z prawa rzymskiego; Rzymianie hołdowali zasadzie, którą po łacinie można wyrazić *Etiam clarum ius exigit interpretationem* – W. Rozwadowski), po doktrynę *acte clair* (K. Pleszka); dyrektyw wykładni, ich roli i statusu (T. Gizbert-Studnicki, B. Wojciechowski, M. Zirk-Sadowski, T. Stawecki); konsekwencji przyjęcia określonych właściwości języka prawnego dla teorii interpretacji prawniczej (M. Matczak); ogólnych zagadnień wykładni prawa (J. Stelmach, S. Kaźmierczyk, M. Safjan); uzasadniania decyzji interpretacyjnych (M. Smolak); możliwych modyfikacji i wzbogaceń koncepcji derywacyjnej (J. Mikołajewicz, O. Bogucki, A. Choduń, S. Czepita); wykładni w szczegółowych naukach prawnych i praktyce prawniczej (Z. Radwański, L. Leszczyński, R. Hauser, R. Mastalski, B. Brzeziński, A. Zoll, W. Wróbel, Ł. Pohl, T. Grzegorzczak, R. Sobański).

Artykuły zawarte w części drugiej Księgi dotyczą szeroko rozumianych zagadnień związanych z: systemem prawnym (S. Wronkowska, M. Kordela); procesem tworzeniem prawa, redagowaniem tekstów prawnych i ich nowelizowaniem (T. Biernat, A. Munczewski, B. Kanarek); zagadnieniami możliwych zmian konstytucji (P. Winczorek), a także związanych z: kazuistycznością, performatywnością, sporami kompetencyjnymi, ujęciami polityki prawa, dobrem wspólnym, godnością człowieka (J. Czapska i S. Waltoś, W. Patryas, A. Bator, L. Morawski, M. Piechowiak, P. Policastro).

W trzeciej części Księgi znajdują się rozprawy podnoszące zagadnienia szczegółowych nauk prawnych. Są to zagadnienia związane z: prawem gospodarczym publicznym (T. Rabska, Z. Kubot); prawem prywatnym międzynarodowym (M. Pazdan); prawem rodzinnym (T. Smyczyński); prawem handlowym (Z. Kuniewicz); szczegółowymi za-

gadnieniami procesu karnego (S. Stachowiak, L.K. Paprzycki, J. Wieczorkiewicz-Kita, S. Zabłocki) oraz szczegółowymi zagadnieniami prawa konstytucyjnego (T. Smoliński).

Czwarta część Księgi zawiera artykuły językoznawców, piszących o języku w kontekście różnych zagadnień związanych z prawem (S. Gajda, M.T. Lizisowa, M. Wojtak, E. Malinowska, E. Kołodziejek, H. Jadacka) oraz o zmianach we współczesnej polszczyźnie (A. Markowski).

W piątej części Księgi znajdują się rozważania związane z nauką (J. Woleński, J. Leszczyński); z nauczaniem i etosem zawodowym (R. Sarkowicz, W. Przyczyna), autorytetami naukowymi (H. Olszewski), autorytetami prawniczymi (J. Jabłońska-Bonca), oraz aktami prawnymi dotyczącymi pracowników nauki (B. Ziemianin).

Jako ostatni głos zabrał sam Jubilat. Wystąpienie to było poświęcone wspomnieniu tych, którzy wywarli wpływ na Jego życie naukowe. Profesor Zieliński mówił o swym Mistrzu, Profesorze Zygmuncie Ziemińskim, który nauczył Go warsztatu metodologicznego i dążenia do samodzielnych rozwiązań w pracy naukowej, a także o Profesorze Jerzym Wróblewskim, którego wielka erudycja i rozległa wiedza były źródłem inspiracji i punktem odniesienia dla własnych koncepcji naukowych Jubilata. Profesor Zieliński opowiadał o Profesorze Kazimierzu Ajdukiewiczu, Profesorze Franciszku Studnickim, Profesorze Kazimierzu Tycze, Profesorze Tadeuszu Zielińskim, Profesor Janinie Kotarbińskiej, Profesor Marii Ossowskiej oraz Profesor Iji Lazari-Pawłowskiej. Profesora Adama Łopatkę wspominał Jubilat jako tego, od którego uczył się, jak egzekwować właściwą postawę pracownika wobec obowiązków organizacyjnych. Jubilat opowiadał między innymi również o Profesorze dr. hab. dr. h.c. Henryku Olszewskim i Profesorze dr. h.c. Zbigniewie Radwańskim, którym podziękował za ogromną życzliwość i pomoc, a Profesorowi Radwańskiemu także za możliwość uczestniczenia w realizacji wspólnych projektów badawczych.

Na zakończenie Profesor Zieliński wyraził także słowa podziękowania organizatorom uroczystości, redaktorom Księgi oraz wszystkim jej współautorom.

Ostatnim akcentem uroczystości było składanie Jubilatowi życzeń przez przybyłych Gości. Listy z wyrazami szacunku i gratulacjami nadesłali: prof. dr hab. Roman Hauser, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego; prof. dr hab. Andrzej Markowski, Przewodniczący Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN; prof. dr hab. dr h.c. Stanisław Gajda, przewodniczący Sekcji I Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN; prof. dr hab. Marek Saffjan, sędzia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, a także płk. Andrzej Pędziszczak, Dyrektor Okręgowej Służby Więziennej w Szczecinie. Prof. dr hab. Teresa Rabska oraz dr hab. prof. UAM i UKSW Marek Smolak, w liście od Redakcji „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego i UKSW” – w którym Jubilat publikuje swoje prace od 35 lat i którego był redaktorem naczelnym w latach 1997–2003, złożyli Jubilatowi życzenia satysfakcji z pracy, z której „owoców czerpią kolejne generacje wybitnych polskich prawników, znajdując w osobie Pana Profesora nie tylko cieszącego się powszechnym autorytetem Mistrza, lecz także życzliwego i szczerego przyjaciela”. Listy z wyrazami szacunku, uznania i przyjaźni przyjął Jubilat również od swych współpracowników, kolegów i przyjaciół ze świata nauki.

Słowa uznania, gratulacje i serdeczne życzenia były składane także w trakcie uroczystego przyjęcia. Toasty na cześć Jubilata wygłosili profesorowie: Jan Woleński, Sławomira Wronkowska, Marek Zirk-Sadowski, Bronisław Ziemianin oraz pierwszy doktorant Profesora Zielińskiego dr hab. prof. UAM Marek Smolak. Uczestnicy spotkania gremialnie złożyli swe podpisy na ofiarowanym Jubilatowi plakacie ukazującym wychodzących z *Collegium Iuridicum UAM* studentów niosących transparent, na którym widnieje napis *Omnia sunt interpretanda*.